

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету
Кафедра економіки, обліку та оподаткування

Цицкун Антон Віталійович

Управління платоспроможністю підприємства в сучасних умовах

Спеціальність 051-Економіка
Кваліфікаційна робота

Виконала : студент групи
ЕЕПвнм-21
Цицкун А.

Науковий керівник

Кваліфікаційна робота допущено
до захисту

_____ 20 __ р.

Завідувач кафедри

_____ **В.М. Пилявець**

ВІННИЦЯ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	
1.1.Сутність та зміст платоспроможності підприємства.....	
1.2. Теоретичні основи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.....	
1.3. Методичні підходи до оцінки платоспроможності та кредитоспроможності підприємств.....	
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД».....	
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ "Бердичівський хлібо завод" ..	
2.2. Оцінка фінансово-економічного стану ТОВ «Бердичівський хлібо завод».....	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	
3.1.Впровадження організаційних заходів по удосконаленню управління платоспроможністю ТОВ «Бердичівський хлібо завод».....	
3.2.Оптимізація активів ТОВ «Бердичівський хлібо завод» в системі удосконалення платоспроможністю підприємства.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Ключовим критерієм для оцінки перспектив розвитку певного підприємства є його платоспроможність. Це комплексний показник, що відображає поточний стан "фінансового здоров'я" підприємства та дозволяє до певної міри прогнозувати або планувати його ефективність у майбутньому. Цей показник є важливим для керівництва підприємства та потенційних партнерів та контрагентів. Отже, забезпечення платоспроможності підприємства стає ключовим фактором у підтримці його життєздатності та функціональної спроможності.

Оцінювання платоспроможності підприємства зазвичай здійснюється через аналіз його фінансових ресурсів, зобов'язань за боргами, здатності залучати зовнішні чи кредитні ресурси, а також ефективності їх обслуговування. У цьому контексті забезпечення платоспроможності підприємства ґрунтується переважно на аналітичних підходах, які дозволяють з достатньою точністю визначати траєкторію розвитку бізнесу. До таких підходів належать методи проєкції, екстраполяції, подібності та інтерполяції.

З огляду на постійні зміни ринкових умов, зокрема в умовах підвищеної невизначеності, що створюють нелінійність економічних процесів, виникає потреба у більш глибокому дослідженні платоспроможності. Особливу увагу слід приділити створенню системи забезпечення платоспроможності, яка стане ключовим фактором для підтримки стабільності та виживання підприємства в умовах кризи.

Питання платоспроможності підприємства привертало увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед західних економістів, які зробили значний внесок у вивчення цієї проблематики, можна виділити таких науковців, як Й. Ворст, Л. Берстайн, Є. Брігхем, Дж. Ван Хорн, Дж. Деспалленс, Дж. Джоборд, Дж. М. Кейнс, Л. Клейн, Р. Найт, Д. Нортон, П. Ревентлоу, М. Фрідман та інших.

В Україні також проведено низку ґрунтовних досліджень, зокрема праці В. Мельника, Є. Мниха, О. Наконечної, Г. Старостенка, Ю. Цал-Цалка. Проте,

незважаючи на значну кількість напрацювань та багаторічний аналіз, єдиної та універсально прийнятної концепції платоспроможності науковцям розробити не вдалося.

Метою кваліфікаційної роботи є виявлення специфіки забезпечення платоспроможності підприємств у сучасних умовах економіки та розробка рекомендацій щодо вдосконалення управлінських заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності й формування ефективної системи її забезпечення.

Відповідно до поставленої мети, у рамках дослідження було визначено такі ключові завдання: уточнити поняття «платоспроможність підприємства» та розкрити зміст термінів «ліквідність» і «платоспроможність»; розробити інформаційно-методичну базу для проведення аналізу ліквідності та платоспроможності; дослідити існуючі моделі управління цими показниками; оцінити поточну систему управління платоспроможністю на прикладі досліджуваного підприємства; проаналізувати загальні методи підвищення ефективності діяльності підприємства; визначити алгоритми прийняття управлінських рішень для поліпшення платоспроможності; а також сформулювати обґрунтовані рекомендації для вдосконалення системи управління платоспроможністю з урахуванням сучасних економічних реалій.

Об'єктом дослідження виступає процес управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Предметом дослідження є сукупність методів аналізу, спрямованих на оцінку ефективності управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Методи дослідження. У роботі використовувалися критичний аналіз літературних джерел для визначення понятійних рамок ключових термінів, що розкривають сутність платоспроможності, та системний аналіз для дослідження економічних трансформацій сучасного етапу. Методи проєкції й аналогій застосовувалися для вивчення системи управління платоспроможністю та формування механізмів її забезпечення. Також проводилися трендовий,

горизонтальний і вертикальний аналізи фінансової звітності підприємств з метою оцінки їхнього фінансового стану та визначення можливих резервів для розвитку. Для аналізу взаємозв'язків між показниками були залучені порівняльний, факторний і кореляційний аналізи. Загальнонаукові методи аналізу, синтезу, абстракції та узагальнення сприяли розробці рекомендацій з удосконалення управління платоспроможністю конкретного підприємства.

Інформаційна база дослідження магістерської дипломної роботи включає наукові праці українських та зарубіжних економістів, монографії, спеціалізовану економічну літературу з управління платоспроможністю підприємств, нормативно-правові акти України, матеріали наукових конференцій, а також дані бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності досліджуваного підприємства. Додатково було використано інформацію з мережі Інтернет.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні підходів до управління платоспроможністю підприємства в умовах сучасних економічних викликів.

Практична значимість дослідження полягає у можливості застосування отриманих результатів у діяльності ТОВ «Бердичівський хлібозавод» для покращення управлінських заходів, спрямованих на забезпечення платоспроможності.

Крім того, ці результати можуть бути корисними для інших підприємств, а також слугувати основою для подальшого теоретичного аналізу проблематики трансформації підходів до управління платоспроможністю. Це сприятиме створенню гнучкої та ефективної системи її забезпечення в умовах швидких технологічних і нормативних змін.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність платоспроможності підприємства: основні ознаки та чинники впливу

У економічній літературі поняття ліквідності та платоспроможності підприємства часто сприймаються як тотожні. Ліквідність характеризує здатність підприємства мати активи, які можуть бути використані для погашення боргових зобов'язань та виконання фінансових зобов'язань, навіть якщо це може призвести до відхилень у строках погашення, визначених контрактами. До ліквідних активів відносяться ті, що легко реалізуються або трансформуються у грошові кошти, такі як наявні грошові ресурси, короткострокові фінансові інвестиції (цінні папери), залишки готової продукції, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість (яка не є безнадійною), а також готівкові кошти в касах.

Платоспроможність підприємства визначає його здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та забезпечує позитивний вплив на реалізацію виробничих планів і постачання необхідних ресурсів. Вона спрямована на забезпечення рівномірного надходження та ефективного використання грошових ресурсів, дотримання розрахункової дисципліни, оптимізацію співвідношення між власним і позиковим капіталом, а також максимізацію ефективності використання цих ресурсів.

На думку Терен Г. М., платоспроможність визначається як здатність підприємства забезпечувати регулярне та своєчасне погашення боргових зобов'язань [30].

Мец В.О. розглядає платоспроможність як показник фінансової стабільності підприємства [34].

Загалом дослідники визначають платоспроможність як наявність у підприємства достатньої кількості коштів або їх еквівалентів для своєчасного

виконання негайних зобов'язань. Ключовими ознаками платоспроможності вважають наявність достатніх коштів на рахунках підприємства для здійснення необхідних платежів, а також відсутність простроченої заборгованості перед кредиторами.

Ліквідність підприємства значною мірою впливає на його платоспроможність, за умови наявності в складі поточних активів високоліквідних компонентів. Проте можливі ситуації, коли підприємство, маючи високі показники ліквідності, залишається фактично неплатоспроможним через неплатоспроможність дебіторів або наявність запасів, що не відповідають ринковим вимогам. Водночас наявність достатньої кількості грошових коштів для виконання поточних платежів сьогодні не обов'язково забезпечує платоспроможність у довгостроковій перспективі, тобто не гарантує ліквідності підприємства.

Платоспроможність підприємства визначається наявністю поточних активів у формі грошових коштів або інших високоліквідних активів, тоді як ліквідність характеризується загальним розміром і структурою всіх поточних активів підприємства [37]:

Аналіз платоспроможності відіграє ключову роль у виявленні та усуненні проблем у фінансовій діяльності підприємства, а також у пошуку резервів для зміцнення фінансової стабільності. Цей аналіз може проводитися як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Внутрішній аналіз, який здійснюється фінансовими підрозділами підприємства, слугує інструментом для планування, прогнозування та контролю, що сприяє оптимізації управління грошовими потоками та активами. Завдяки цьому підприємство може уникнути кризових ситуацій, таких як банкрутство, і забезпечити стабільний розвиток.

Зовнішній аналіз платоспроможності підприємства здійснюється незалежними суб'єктами, такими як інвестори, постачальники матеріальних і фінансових ресурсів, а також контролюючі органи, які використовують загальнодоступну фінансову звітність. Основна мета такого аналізу полягає в

оцінці доцільності інвестування, зниженні ризиків і підвищенні рівня прибутковості. Однією з важливих складових цього процесу є оцінка ризику втрати інвестицій, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо майбутніх дій [38].

Підприємство вважається платоспроможним, якщо у нього відсутня прострочена заборгованість перед постачальниками, банками або іншими контрагентами. Перспективна платоспроможність визначається шляхом аналізу співвідношення очікуваної суми платіжних засобів до термінових зобов'язань на майбутню дату [36].

У процесі аналізу платоспроможності важливо враховувати не лише кількісні показники, а й якісні характеристики, які суттєво впливають на фінансову гнучкість підприємства. Хоча ці характеристики не завжди мають числове вираження, вони відіграють важливу роль у здатності підприємства адаптуватися до змін ринкових умов і підтримувати належний рівень платоспроможності.

Фінансова гнучкість є важливим елементом платоспроможності, що визначає здатність підприємства реагувати на несподівані зміни у фінансових потоках та умовах діяльності. Вона включає можливість залучення додаткових ресурсів через кредити, збільшення акціонерного капіталу, продаж або оптимізацію активів. Крім того, підприємство може змінювати масштаби або характер своєї діяльності, забезпечуючи стабільність у мінливих ринкових умовах.

Формування платоспроможності підприємства відбувається під впливом ряду економічних та інших факторів, які визначають обсяги грошових коштів та характер їх руху. Класифікація цих факторів є важливим інструментом для побудови моделей забезпечення платоспроможності та ефективного управління внутрішніми резервами з метою збереження або підвищення фінансової стійкості підприємства [35].

З огляду на поставлені завдання, доцільно поділити чинники, що впливають на платоспроможність підприємства, на зовнішні та внутрішні.

Недоліки чи прорахунки в цих сферах можуть негативно вплинути на платоспроможність підприємства. Тому регулярний аналіз і вдосконалення внутрішніх процесів є важливими для збереження фінансової стабільності.

Таке розмежування дозволяє підприємству формувати ефективні стратегії для зміцнення платоспроможності, акцентуючи увагу на контрольованих внутрішніх чинниках і завчасно готуючись до впливу зовнішніх ризиків, які не залежать від його діяльності.

Під час визначення політики управління оборотними активами необхідно враховувати, що недостатній контроль за поточною платоспроможністю може спричинити серйозні фінансові труднощі, які здатні ескалувати до хронічної неплатоспроможності та, зрештою, призвести до банкрутства. Це підкреслює важливість постійного моніторингу та ефективного управління оборотними активами, що є ключовою умовою забезпечення стабільності фінансової діяльності підприємства.

Майно підприємства, яке представляє його економічні активи, можна класифікувати за двома основними критеріями: формою та змістом.

Отже, грамотне управління оборотними активами та розуміння структури активів і капіталу підприємства є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення платоспроможності та мінімізацію фінансових ризиків.

Політика управління оборотними активами має орієнтуватися на пошук оптимального балансу між кількома важливими аспектами. З одного боку, необхідно забезпечити достатній обсяг і правильну структуру оборотних активів, що дозволить уникнути перебоїв у виробничих процесах та підтримувати безперервну діяльність підприємства. З іншого боку, слід враховувати витрати на утримання цих активів і потенційні доходи від їх використання у господарській діяльності, забезпечуючи таким чином їх максимальну ефективність [34].

Контроль за ризиками втрати ліквідності є ключовим елементом управління фінансами, адже недостатній рівень ліквідності може спричинити фінансові

труднощі та втрату платоспроможності. Як уже зазначалося, платоспроможність підприємства залежить не лише від загальної структури та якісного складу оборотних активів, але й від швидкості їхнього обороту. Ця швидкість має відповідати оборотності короткострокових зобов'язань, що дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Механізм впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на платоспроможність підприємства є складним і багатofакторним. Ті самі чинники можуть по-різному впливати на підприємство в залежності від конкретної ситуації. Наприклад, зміна валютного курсу може створити сприятливі умови для одного підприємства, але водночас стати серйозною проблемою для іншого.

Управління оборотними активами потребує всебічного аналізу та розробки адаптивної стратегії, яка враховує можливі зміни як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Лише такий підхід дозволить підприємству ефективно функціонувати в умовах мінливого економічного середовища.

1.2. Теоретичні основи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Платоспроможність підприємства відображає його здатність оперативно погасити короткострокові зобов'язання за рахунок власних фінансових ресурсів, що є ключовим індикатором його життєздатності та фінансової стабільності. Ліквідність, у свою чергу, визначається співвідношенням високоліквідних активів (таких як грошові кошти, їх еквіваленти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) до короткострокових зобов'язань. Це співвідношення дозволяє оцінити здатність підприємства швидко трансформувати активи у грошові кошти для покриття поточних фінансових потреб.

Однією з найскладніших задач у дослідженні платоспроможності є вибір методів і підходів для її оцінки. Методика оцінювання залежить від ряду чинників, таких як об'єкт і суб'єкт аналізу, мета дослідження, обрані критерії, інформаційна

база та глибина аналізу. Залежно від обраного підходу формується система показників, яка забезпечує комплексність і точність отриманих результатів.

Ефективне управління ліквідністю оборотних активів має враховувати їх взаємозв'язок із поточними пасивами, оскільки узгодженість між цими компонентами є критично важливою для створення та зростання чистого оборотного капіталу. Вибір стратегії фінансування оборотних активів відіграє вирішальну роль у цьому процесі.

Вибір стратегії залежить від особливостей діяльності підприємства, його фінансового стану та поточних ринкових умов. При цьому важливо враховувати баланс між бажаною рентабельністю та ризиком втрати платоспроможності. Ключову роль у визначенні цього балансу відіграє розмір робочого капіталу, який залежить від фінансових показників підприємства. Особливо критично враховувати ці фактори у випадках, коли фінансові показники свідчать про нестабільний стан [37].

Для підвищення коефіцієнта швидкої ліквідності підприємства можуть бути застосовані такі основні підходи:

Обмеження вкладень у важко ліквідні та неліквідні активи: підприємству доцільно зосередитися на інвестиціях у активи, які можна швидко реалізувати або конвертувати у грошові кошти. Уникнення інвестицій у важко реалізовані активи дозволяє зменшити ризик утрати ліквідності.

Підтримка достатнього обсягу «чистих» поточних активів: забезпечення наявності грошових коштів та інших високоліквідних активів, таких як цінні папери, які легко конвертуються у готівку, у достатньому обсязі для покриття найближчих фінансових зобов'язань.

Залучення довгострокових позикових коштів: використання позик із тривалим терміном погашення дозволяє підприємству знизити навантаження на ліквідність у короткостроковій перспективі. Це допомагає зменшити ризики неплатоспроможності, оскільки підприємство отримує більше часу для оптимального управління своїми ресурсами.

Ці заходи сприяють покращенню фінансової стабільності та здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.

Незадовільний стан ліквідності підприємства проявляється тоді, коли потреба у фінансових ресурсах перевищує фактичні надходження. Це свідчить про необхідність проведення глибокого аналізу ліквідності та платоспроможності, що включає управління грошовими потоками. Важливо здійснювати контроль за обігом грошових коштів, забезпечуючи їх раціональне використання та ефективний перерозподіл. Такий підхід дозволяє підприємству оперативно реагувати на фінансові виклики та підтримувати оптимальний рівень ліквідності.

Ефективне управління ліквідністю, разом із вибором найбільш доцільної стратегії фінансування оборотних активів, є фундаментальними складовими забезпечення стабільної платоспроможності підприємства [35].

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства — це багатогранний процес, що зазвичай включає кілька етапів. Проте ці етапи не завжди строго визначені та можуть виконуватися в різному порядку залежно від поставлених завдань та обраної методології, що використовується аналітиком.

Для оцінки платоспроможності підприємства більшість дослідників застосовують відносні показники ліквідності, серед яких найпоширенішими є:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (або коефіцієнт грошової платоспроможності): цей показник вважається найсуворішим критерієм, який відображає здатність підприємства негайно виконувати свої фінансові зобов'язання. Він характеризує частку поточних зобов'язань, яку можна погасити за рахунок високоліквідних активів, таких як грошові кошти або їх еквіваленти. Високе значення коефіцієнта свідчить про здатність підприємства оперативно забезпечувати виконання фінансових зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності: цей показник оцінює потенційну платоспроможність, враховуючи можливі надходження від дебіторської заборгованості. Він визначає частку поточних зобов'язань, яку підприємство може покрити за рахунок високо- та середньоліквідних активів, включаючи дебіторську

заборгованість, запаси та інші активи. Значення цього коефіцієнта зазвичай має перебувати в межах 0,7–0,8, що свідчить про стабільність підприємства у виконанні своїх фінансових зобов'язань.

Коефіцієнт загальної ліквідності: охоплює всі оборотні активи, включаючи менш ліквідні, які можуть бути конвертовані в грошові кошти за певний час. Цей показник надає загальну оцінку здатності підприємства покривати свої поточні зобов'язання, враховуючи доступні ресурси.

Ці коефіцієнти дозволяють комплексно оцінити фінансовий стан підприємства, забезпечуючи обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, методичні підходи до оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства ґрунтуються на використанні системи показників, які дають змогу комплексно проаналізувати фінансовий стан організації. Вибір конкретних індикаторів залежить від цілей дослідження та специфіки діяльності компанії. Завдяки аналізу цих показників підприємство здатне завчасно виявляти можливі загрози своїй платоспроможності та впроваджувати відповідні заходи для їх усунення.

Майнова платоспроможність, також відома як коефіцієнт загальної платоспроможності, є інтегральним показником, що дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства. Він визначається співвідношенням оборотних активів до поточних зобов'язань, забезпечуючи інформацію про перспективні можливості компанії виконувати свої зобов'язання. Оптимальне значення цього коефіцієнта варіюється в межах 1,5-2. Це свідчить про те, що для підтримання фінансової стабільності підприємству необхідно мати оборотних активів у 1,5-2 рази більше, ніж поточних зобов'язань.

У забезпеченні платоспроможності з позиції ліквідності вагоме значення має структура балансу підприємства. Оптимальна структура балансу оцінюється за допомогою двох основних показників:

Коефіцієнт загальної ліквідності, який відображає спроможність підприємства виконувати поточні зобов'язання, використовуючи всі доступні оборотні активи. Значення цього коефіцієнта на рівні 1,5 або більше свідчить про наявність достатніх ліквідних ресурсів для своєчасного погашення зобов'язань.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами, що демонструє рівень забезпечення підприємства власними ресурсами для фінансування оборотних активів. Значення цього показника, яке дорівнює або перевищує 0,1, є ознакою достатності власних коштів для покриття оборотних активів.

Якщо обидва показники відповідають встановленим критеріям, структура балансу підприємства вважається задовільною, а саме підприємство — платоспроможним. У разі невідповідності цим вимогам структура балансу є незадовільною, що може свідчити про ризик неплатоспроможності. Такі критерії відіграють важливу роль у фінансовому аналізі, дозволяючи оцінити стійкість підприємства та своєчасно вживати заходів для покращення балансу і зміцнення платоспроможності.

Рекомендації для підвищення платоспроможності включають прискорення зростання оборотних активів порівняно з поточними зобов'язаннями, оптимізацію структури активів через зменшення частки необоротних активів, обмеження вкладень у неліквідні активи та збільшення власного капіталу. Такі заходи дозволяють підприємству покращити ліквідність, знизити ризики фінансових труднощів та підвищити стійкість до зовнішніх викликів.

Забезпечення належного рівня ліквідності активів є ключовим чинником у зниженні ризику неспроможності виконання зобов'язань, що сприяє підвищенню фінансової безпеки підприємства. Виконання цих рекомендацій не лише підтримує стабільність фінансового стану, а й створює передумови для довгострокового розвитку та успішного функціонування підприємства.

Основою забезпечення довгострокової платоспроможності є збалансована структура джерел формування капіталу. Значна частка власного капіталу у складі

фінансування надає підприємству стабільність та впевненість у здатності виконувати свої зобов'язання. Досягти такого рівня можна шляхом використання традиційного чи функціонального підходу до організації фінансування.

Під час розробки системи показників для оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства необхідно дотримуватися таких принципів:

Адекватність показників: система має точно відображати реальні фінансові процеси та зміни, пов'язані з ліквідністю та платоспроможністю. Це забезпечує коректність аналізу і дозволяє об'єктивно оцінити стан підприємства.

Інформаційне забезпечення: розрахунок показників повинен базуватися на достатній кількості якісних даних. Надійна фінансова звітність та інші джерела інформації є важливими для отримання точних і достовірних результатів аналізу.

Чітке визначення алгоритму розрахунку: алгоритм розрахунку показників має бути прозорим і зрозумілим для різних спеціалістів. Це забезпечує єдине тлумачення та коректну інтерпретацію результатів аналізу, що є особливо важливим для прийняття управлінських рішень.

Оптимальна кількість показників: необхідно дотримуватися балансу між кількістю показників та їхньою інформативністю. Система повинна бути достатньо комплексною для всебічного аналізу, але уникати надмірного дублювання чи зайвої деталізації, які можуть ускладнювати оцінку.

Дотримання цих принципів дозволяє створити ефективну систему оцінки, яка точно й оперативно відображає стан ліквідності та платоспроможності підприємства. Це сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень і підтримці фінансової стійкості підприємства у довгостроковій перспективі.

1.3. Методичні підходи до оцінки платоспроможності і кредитоспроможності підприємств

Однією з найбільш складних і суперечливих задач у процесі оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства є обґрунтування підходів і методів аналізу. У науковій та економічній літературі представлено різноманітні методичні підходи до оцінки цих показників, які можна класифікувати за кількома напрямками.

За глибиною аналізу: експрес-аналіз: оперативний оглядовий метод, що дозволяє отримати загальне уявлення про фінансовий стан підприємства. Він підходить для початкового оцінювання, але не завжди дає повне розуміння ситуації; ґрунтовний (поглиблений) аналіз: детальне дослідження, яке передбачає глибокий аналіз фінансових звітів, показників ліквідності та платоспроможності, а також врахування впливу зовнішніх і внутрішніх економічних чинників.

За формуванням початкової інформації підходи поділяються на такі, що базуються на встановлених формах фінансової звітності, де використовуються дані з балансу, звіту про фінансові результати та рух коштів, підходи, які спираються на прогнози та фінансове планування, що дозволяє оцінити перспективну ліквідність і платоспроможність, а також комплексне використання джерел оперативного та управлінського обліку, яке дає змогу отримати більш повну картину фінансового стану.

За вартісною оцінкою активів і пасивів виокремлюють загальну оцінку майна підприємства, яка охоплює всі активи та пасиви, індивідуальну оцінку окремих елементів, що дозволяє точніше визначити їхню ліквідність, ліквідаційну оцінку, яка базується на вартості активів у разі ліквідації підприємства, а також оцінку, що враховує роздрібні чи ринкові ціни, відображаючи реальну ринкову вартість активів.

З огляду на фактор часу: статичні оцінки визначають рівень ліквідності та платоспроможності на конкретний момент, ігноруючи можливі майбутні зміни; динамічні оцінки, навпаки, враховують часові зміни, що дозволяє аналізувати тенденції та прогнозувати перспективи. Поточні оцінки базуються на аналізі

теперішнього стану підприємства, тоді як перспективні оцінки спрямовані на прогнозування майбутніх показників ліквідності та платоспроможності.

Враховуючи структуру активів і пасивів підприємства: на основі стандартів бухгалтерського обліку - це аналіз, проведений із дотриманням загальноприйнятих бухгалтерських норм і правил; на основі системи національних рахунків - використання макроекономічних підходів для оцінки фінансового стану. За підходом до використання показників: на основі абсолютних величин - застосування конкретних числових даних для оцінки фінансового стану; на основі фінансових коефіцієнтів - використання відносних величин, що виражають співвідношення між ключовими фінансовими показниками; на основі інтегральних показників - аналіз за допомогою узагальнених індикаторів, які враховують кілька аспектів у комплексній оцінці.

Кожен із зазначених підходів має свої переваги та недоліки, а вибір найбільш відповідного залежить від цілей аналізу, наявності необхідної інформації та специфіки діяльності підприємства.

Основні функції аналізу ліквідності та платоспроможності охоплюють кілька ключових напрямків: оцінка відповідності параметрів і можливостей.

Аналіз дозволяє визначити, наскільки фінансовий стан підприємства відповідає встановленим цілям і потенційним можливостям - це передбачає виявлення тенденцій, аналіз локальних і закономірних змін у фінансових показниках, а також оцінку впливу різних факторів на ці зміни; виявлення відхилень і диспропорцій [35].

Дослідження структури активів і пасивів дозволяє ідентифікувати потенційні деформації у фінансовій структурі підприємства, що дає можливість прогнозувати виникнення несприятливих або ризикованих ситуацій, оцінювати їх інтенсивність і динаміку, а також визначати чинники, що впливають на ці процеси; виявлення потенційних можливостей для покращення фінансової стабільності - аналіз спрямований на виявлення можливих відхилень від нормативних показників, усунення диспропорцій, ідентифікацію факторів, що

підлягають регулюванню для зміцнення ліквідності та платоспроможності підприємства. Він також допомагає визначити способи та інструменти для впровадження необхідних змін; контроль виконання управлінських рішень -

Оцінка ефективності використання ресурсів підприємства та дотримання соціальних стандартів забезпечує підтримання фінансової дисципліни та стабільності.

Зазначені функції аналізу відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного управління фінансовим станом підприємства, сприяючи його стабільному розвитку та довгостроковій стійкості [26].

Функціональний підхід до фінансування підприємства ґрунтується на гнучких і адаптивних принципах, що дозволяють краще враховувати реалії фінансової діяльності. Він включає скориговане правило фінансової рівноваги, згідно з яким власний капітал та прирівняні до нього джерела повинні покривати стабільно розміщені активи, зокрема необоротні. Це забезпечує фінансову стабільність, оскільки підприємство завжди має достатньо власного капіталу для підтримки довгострокових інвестицій. Крім того, функціональний підхід враховує динаміку потреби в оборотних коштах, яка може змінюватися протягом звітного періоду. В таких умовах підприємство може стикатися з надлишком оборотних активів, які створюють вільні ресурси, або з їх дефіцитом, що вимагає залучення позикових коштів. Це дозволяє оперативно адаптуватися до змін у фінансових потребах і ефективно використовувати як власні, так і позикові ресурси.

Питома вага короткострокових зобов'язань: згідно з цим принципом, частка короткострокових зобов'язань у джерелах фінансування не повинна перевищувати частку ліквідних активів (грошові кошти, фінансові інвестиції, поточна дебіторська заборгованість, запаси, призначені для продажу). Інші активи повинні фінансуватися за рахунок власного капіталу або довгострокових зобов'язань. Такий підхід запобігає надмірному навантаженню підприємства короткостроковими зобов'язаннями, які можуть бути ризикованими, і забезпечує стабільність фінансової структури.

Індивідуальність частки власного капітал - функціональний підхід передбачає, що оптимальна частка власного капіталу у фінансуванні може змінюватися залежно від специфіки діяльності підприємства та його фінансового стану на кожну звітну дату. Це забезпечує гнучкість у розробці фінансової стратегії, дозволяючи адаптувати її до поточних умов і потреб.

Цей підхід сприяє збереженню балансу між фінансовою стійкістю та гнучкістю, надаючи підприємству можливість швидко реагувати на зміни економічного середовища та внутрішніх потреб.

Коли йдеться про фінансування приросту активів підприємства, оптимальною є ситуація, коли збільшення нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань та інших власних джерел відповідає приросту необоротних активів і необхідних запасів. Це дозволяє забезпечити довгострокове фінансування без необхідності залучення додаткових позикових ресурсів, знижуючи фінансові ризики та зміцнюючи фінансову стійкість підприємства.

Збільшення інших елементів активів, переважно оборотних, може фінансуватися шляхом залучення поточних зобов'язань. Це дозволяє підприємству ефективно використовувати кредиторську заборгованість та інші короткострокові джерела для підтримання оборотного капіталу.

Доцільність залучення короткострокових позикових коштів слід оцінювати через можливий приріст рентабельності власного капіталу. Якщо завдяки таким залученням очікується зростання рентабельності, це може виправдати збільшення короткострокових зобов'язань. Водночас необхідно ретельно аналізувати ризики, пов'язані з підвищенням фінансового навантаження.

У процесі оцінки платоспроможності підприємства слід враховувати особливості та тривалість його операційного і фінансового циклів. Тривалість фінансового циклу визначає час, необхідний для перетворення вкладених коштів у грошові надходження. Чим коротший цикл, тим менше фінансових ресурсів потрібно для підтримки виробничої діяльності, що сприяє зниженню потреби у фінансуванні.

Важливо визначити ключові напрями змін у структурі активів і пасивів підприємства, які сприятимуть збільшенню обсягу грошових коштів. До таких заходів належать скорочення запасів, прискорення обігу дебіторської заборгованості та оптимізація структури кредиторської заборгованості. Це дозволяє поліпшити грошові потоки, підтримати платоспроможність і забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Такий підхід сприяє оптимізації фінансової структури підприємства, забезпечуючи баланс між потребами у фінансуванні для зростання активів і необхідністю підтримки платоспроможності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності є важливим етапом оцінки фінансового стану підприємства. Процес статистичної оцінки платоспроможності можна розділити на кілька етапів: групування активів за рівнем ліквідності - це дозволяє оцінити, наскільки швидко окремі елементи активів можуть бути перетворені на грошові кошти для покриття зобов'язань; Аналіз змін у структурі та динаміці активів - оцінка змін у ліквідності активів у часі дає можливість відстежувати тенденції та визначати потенційні ризики; розподіл пасивів за термінами погашення - це допомагає оцінити терміновість зобов'язань і їхню відповідність ліквідним активам, що є критично важливим для управління платоспроможністю підприємства [37].

Цей алгоритм дозволяє систематично оцінити платоспроможність підприємства, виявити потенційні ризики та запропонувати відповідні заходи для їх нейтралізації, що є важливим для забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ "Бердичівський хлібозавод"

ТОВ "Бердичівський хлібо завод" входить до складу компанії "Хлібні інвестиції", яка складається з п'яти хлібо заводів і є лідером в Україні з виробництва хліба та хлібо булочних виробів. Принцип роботи компанії базується на державній політиці здорового харчування населення України, тобто забезпечення організму людини повноцінними білками та всіма необхідними мікроелементами, вітамінами і мінералами.

ТОВ "Бердичівський хлібо завод" знаходиться за адресою: вул. Чорновола, 4, м. Бердичів, Житомирська область.

ТОВ "Бердичівський хлібо завод" наразі виробляє близько 40 т хлібо булочних виробів і є основним представником продукту в місті, районі та області.

Хлібо завод розпочав виробництво хлібо булочних виробів та пшеничного хліба у 2005 році. Лінія з виробництва дрібних деталей була введена в експлуатацію в 2006 році. Її продуктивність становила 1,5 тонни. До складу обладнання входила ротаційна піч Revent. Лінія з виробництва хліба була введена в експлуатацію в 2007 році. Вона оснащена тунельною піччю Gostol потужністю 28 тонн на добу.

У 2008 році ТОВ "Бердичівський хлібо завод" збільшив потужність цеху з виробництва дрібноштучних хлібних виробів на 1,5 тонни на добу. У 2009 році було введено в експлуатацію нову лінію з виробництва хлібо булочних виробів (хліб та ін.). Обладнання, що використовується на лінії, включає тунельну піч Revent, тісторозділювач Werner і тістомісильну машину Diosna. Це дозволило збільшити продуктивність до 26 тонн на добу.

На початку 2010 року були встановлені парогенератори та нова котельня. Це дозволило скоротити споживання газу на 30% і здешевити виробництво хліба та хлібо булочних виробів у країні.

У 2011 році на заводі було заплановано та проведено капітальну реконструкцію виробничих та складських приміщень. Також було придбано хлібовоз та борошновоз.

У липні 2021 року на заводі встановили нову автоматизовану лінію з виробництва лаваша за різними рецептурами. Компанія продовжує вдосконалювати свій автопарк для доставки готової продукції.

Хлібозавод випускає хлібобулочні вироби в упаковці (в пакетах, пропіленовій або поліетиленовій плівці). Компанія має спеціалізовані автоматичні та напівавтоматичні машини для пакування продукції. Компанія також виробляє нарізку хлібобулочних виробів і має для цього імпортні машини.

Виробнича діяльність зосереджена на таких групах продуктів харчування: хлібобулочні вироби; печиво; кондитерські вироби.

На підприємстві впроваджено сучасне інноваційне обладнання, яке характеризується високим рівнем автоматизації та технологічності. Регулярно проводяться заходи з модернізації: встановлюється новітнє устаткування, розширюються виробничі потужності, підвищується рівень технічного оснащення та технологічних процесів. Водночас реалізуються заходи для покращення якості сировини та збільшення її асортименту. Згідно з рисунком 2.1, структура управління ТОВ "Бердичівський хлібозавод" є лінійно-функціональною.

Це класична лінійно-функціональна структура управління підприємством, в якій поєднуються принципи єдиноначальності та функціонального поділу обов'язків. Керівники ключових лінійних підрозділів, таких як головний інженер, економіст і головний бухгалтер.

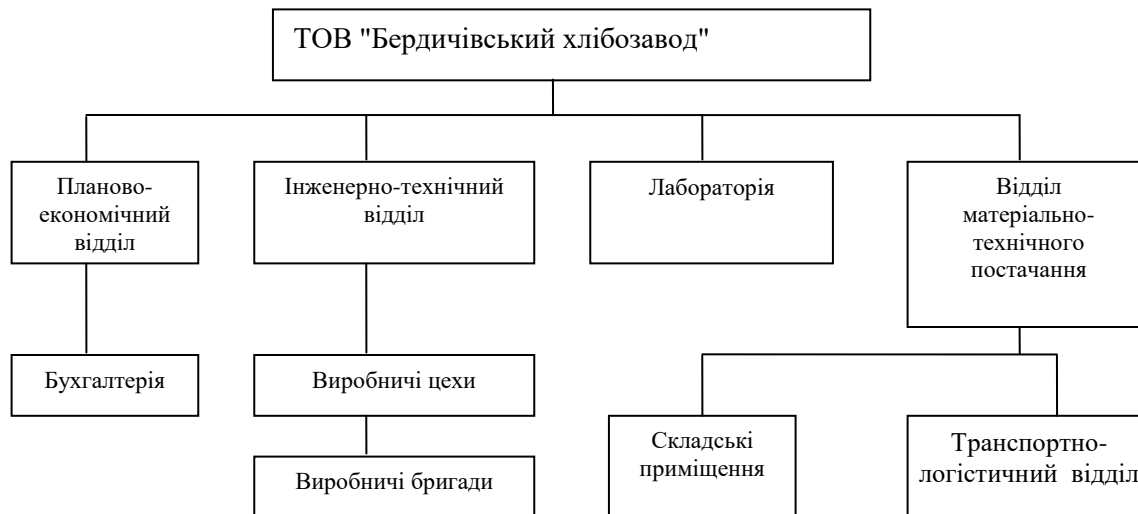

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ "Бердичівський хлібозавод"

Розвиток виробництва хлібобулочних виробів у регіоні протягом останніх років характеризувався закриттям невеликих пекарень та формуванням монополії у виробництві хлібобулочних виробів. Протягом аналізованого періоду і в даний час компанія відчуває суттєвий конкурентний вплив з боку імпорту хліба з Козятина, Вінниці та Києва. Компанія може захистити свій бізнес лише завдяки високоякісній продукції, високому технічному потенціалу та надійному обладнанню.

Сировина постачається українськими компаніями за помірними цінами. Основними постачальниками є ТОВ "Подільський край", ТОВ "Обухівпродукт", ТОВ "Вінницький КХП №2", ПАТ "Надія" та ПП "Білостенний".

З лютого 2023 року підприємство зіткнулося зі значними труднощами, спричиненими коливаннями цін на сировину, газ та електроенергію. У вересні, з початком надходження нового врожаю, спостерігалось подальше підвищення цін.

Хлібопекарська промисловість України відіграє важливу соціальну роль, забезпечуючи стабільність у суспільстві. Оператори ринку, які виробляють хліб - продукт, важливий для кожного споживача, - намагаються задовольнити потреби всіх соціальних груп. Частка хлібопекарської галузі у загальному обсязі валової продукції харчової промисловості становить понад 15%, а питома вага виробничих потужностей в основних фондах харчової промисловості складає 8% .

Проте останнім часом у галузі спостерігаються негативні тенденції, які впливають як на якість продукції, так і на загальні показники виробництва та реалізації. З початку 2023 року багато учасників ринку не витримують конкурентного тиску та виходять з нього, що суттєво обмежує інвестиції в модернізацію та оновлення обладнання. Також значною проблемою є існування тіньового сектору, через який виробничі потужності використовуються не на оптимальному рівні. Це знижує ефективність як окремих виробників, так і галузі в цілому [3].

Однією з характерних рис хлібопекарської галузі є її широка мережа вітчизняних хлібозаводів і пекарень, які забезпечують населення хлібобулочними виробами. В Україні зареєстровано приблизно 1750 виробників цієї продукції. Близько 82% усіх хлібобулочних виробів виготовляються великими підприємствами, тоді як решта продукції припадає на невеликі пекарні та пекарні, розташовані в супермаркетах, які за останні роки демонструють активний розвиток. Українська хлібопекарська галузь має конкурентну перевагу у вигляді власної сировинної бази [4].

Сучасний ринок хліба та хлібобулочних виробів вирізняється різноманітністю як за асортиментом, так і за виробниками. За даними маркетингових досліджень компанії «Maxriseconsulting», ключовими гравцями ринку є «Київхліб», «Хлібні інвестиції», «Кулінічі», «Група Лауффер», «Формула смаку», «Концерн Хлібпром» та інші. Загалом ці компанії забезпечують близько 49% загального обсягу виробництва.

Більшість підприємств, що виробляють хліб потребують модернізації та оновлення обладнання, яке має бути сучасним, енергоефективним і продуктивним. Значна частина великого бізнесу у цій галузі представлена приватними компаніями, зокрема інтеграційними структурами. На ринку хлібобулочних виробів, як і в інших галузях, спостерігається тенденція до злиття та поглинання компаній.

Відбувається також створення вертикально інтегрованих структур із повним циклом виробництва - від виробництва борошна до випуску готових хлібобулочних виробів. Така концентрація та розширення виробництва дозволяють оптимізувати логістичні процеси, збільшити асортимент продукції, підвищити прибутковість і, зрештою, забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

2.2. Оцінка фінансово-економічного стану ТОВ «Бердичівський хлібозавод»

Діагностику фінансового стану ТОВ «Бердичівський хлібозавод» доцільно розпочати з аналізу фінансових показників, відображених у таблиці 2.1.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за аналізований період демонструє тенденцію до зростання. У 2022 році, порівняно з 2021 роком, цей показник зріс на 11,5%, а у 2023 році - на 16,2% порівняно з попереднім роком. Це може свідчити про збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції або про зміни у ціновій стратегії підприємства.

Собівартість реалізованої продукції також зростала майже такими ж темпами: у 2022 році приріст склав 12,5%, а у 2023 році - 13%.

Втім, як видно з таблиці 2.1, загальні фінансові результати підприємства за 2021-2023 роки мають негативну динаміку. Так, чистий дохід від реалізації знизився на 8,2% у 2022 році та на 4,7% у 2023 році. Водночас собівартість продукції у 2022 році зросла на 5,4%, але у 2023 році спостерігалось її зниження на 10,9%.

Незважаючи на певне зростання інших операційних доходів у 2023 році, решта складових, що впливають на фінансовий результат підприємства, демонструють негативну динаміку. Це призвело до суттєвого погіршення показника чистого прибутку (або збитку) ТОВ «Бердичівський хлібокомбінат».

Зокрема, у 2021 році підприємство отримало 3990 тис. грн чистого прибутку. Однак у 2022 році цей показник знизився на 84,9%, склавши лише 603 тис. грн. У 2023 році ситуація погіршилася ще більше - завод працював зі збитками, які досягли 10229 тис. грн.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягу і складу фінансових результатів ТОВ
«Бердичівський хлібозавод» у 2021-2023 роках, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.		2023 р. від 2022 р.	
1	2	3	4	абс.	%	абс.	%
				5	6	7	8
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	63621	58428	55688	-5193	-8,2	-2740	-4,7
2. Собівартість реалізованої продукції	62296	65674	58498	+3378	+5,4	-7176	-10,9
3. Валовий прибуток (збиток)	1325	-7246	-2810	-8571	-646,0	+4436	+61,2
4. Інші операційні доходи	681	530	590	-151	-22,2	+60	+11,3
5. Адміністративні витрати	3329	2972	3081	-357	-10,7	+109	+3,7
6. Витрати на збут	15462	12243	12718	-3219	-20,8	+475	+3,9
7. Інші операційні витрати	1123	265	193	-858	-76,4	-72	-27,2
8. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (збиток)	-17908	-22196	-18212	-4288	-23,9	+3984	+18
9. Фінансові витрати	2255	1487	814	-768	-34	-673	-45,3
10. Інші фінансові доходи	24067	24293	-	+226	+0,9	-	-
11. Чистий прибуток (збиток)	3990	603	-10229	-3387	-84,9	-10832	-1796,0

З метою детальнішого розуміння фінансового стану підприємства проаналізуємо прибуток від реалізації продукції, що наведено в таблиці 2.2.

Як свідчать дані таблиці, у період з 2021 до 2023 років ТОВ «Бердичівський хлібозавод» не отримувало прибутку від реалізації продукції. Основну частку повної собівартості складає собівартість реалізованої продукції, яка варіюється в межах від 76,8% до 81,2%. Другою за значенням складовою є витрати на збут,

частка яких у 2023 році становила 17,1%. Найменшу частку у повній собівартості займають адміністративні витрати, які у 2023 році становили лише 4,1%.

Ці показники свідчать про суттєві витрати на основні операційні процеси, що є однією з причин відсутності прибутку від реалізації продукції.

Таблиця 2.2

Динаміка обсягу прибутку від реалізації продукції ТОВ
«Бердичівський хлібозавод», 2021-2023 рр.

Показники	2021		2022		2023		Відхилення, %:	
	р. тис. грн.	%	р. тис. грн.	%	р. тис. грн.	%	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1.Виручка (чистий дохід) від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг)	63621	-	58428	-	55688	-	-8,1	-4,7
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	62296	76,8	65674	81,2	58498	78,7	+5,4	-10,9
3.Адміністративні витрати	3329	4,1	2972	3,7	3081	4,1	-10,7	+3,7
4.Витрати на збут	15462	19,1	12243	15,1	12718	17,1	-20,8	+3,9
5.Собівартість реалізованої продукції (робіт, товарів, послуг) (р.2+р.3+р.4)	81087	100	80889	100	74297	100	-0,2	-8,1
6.Прибуток від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг) (р.1-р.5)	-17466	-	-22461	-	-18609	-	-28,6	+17,1

Через значну частку собівартості та витрат на збут у структурі чистого доходу прибуток від реалізації продукції мав від'ємне значення, що призвело до збиткової діяльності підприємства. Особливо варто звернути увагу на високий рівень витрат на збут, частка яких у досліджуваній період становила від 15,1% до 19,1%. Це суттєво вплинуло на незадовільний фінансовий результат від реалізації продукції.

Додатковим фактором, який ускладнив фінансову ситуацію у 2023 році, стало різке зростання курсу національної валюти та вартості палива. Ці обставини суттєво збільшили витрати підприємства, що негативно позначилося на його фінансових показниках. Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства важливе значення має розрахунок та застосування показників ліквідності (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка показників ліквідності й платоспроможності ТОВ

«Бердичівський хлібозавод», 2021-2023 рр.

Показники	Методика розрахунку Ф№1	Нормативні значення	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
						2022 від 2021	2023 від 2022
1. Індекс абсолютної ліквідності	ряд 1160...1165 / ряд.1695	0,2-0,35	0,03	0,015	0,02	-0,015	+0,05
2. Індекс термінової ліквідності	ряд (1195 – 1100) / ряд1695	0,7-1	0,247	0,18	0,25	-0,067	+0,07
3. Індекс поточної (загальної) ліквідності	ряд1195 / ряд1695	1,5-2,5	0,655	0,58	0,64	-0,075	+0,06
4. Відношення оборотних коштів до активів	ряд1195 / ряд1300	-	0,048	0,47	0,54	+0,42	+0,07
5. Відношення виробничих запасів до поточних активів	ряд1101 / ряд1195	-	0,25	0,3	0,26	+0,05	-0,04

Аналіз динаміки показників ліквідності й платоспроможності (табл. 2.3) показав, що рівень абсолютної ліквідності підприємства впродовж останніх років набагато нижче рекомендованого рівня. Так, у 2023 році грошові кошти та їх еквіваленти склали лише 2% від суми поточних зобов'язань підприємства, що є вкрай низьким показником. У разі виникнення ситуації, коли необхідно буде терміново розрахуватися за своїми зобов'язаннями, ТОВ «Бердичівський хлібозавод» буде неспроможним це зробити.

Індекс термінової ліквідності відображає здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання в умовах критичної ситуації. У 2021–2023 роках цей показник не досягав оптимального рівня. Наприкінці 2023 року частка мобільних оборотних активів складала лише 25% від суми поточних зобов'язань ТОВ «Бердичівський хлібозавод», що є вкрай низьким значенням. Це свідчить про значні ризики для фінансової стабільності підприємства, особливо у разі термінової потреби в погашенні зобов'язань.

Індекс поточної ліквідності також демонструє негативну динаміку. У 2022 році цей показник знизився, а впродовж усього аналізованого періоду залишався нижчим за нормативний мінімум. На кінець 2023 року на 1 грн поточних зобов'язань припадало лише 0,64 грн поточних активів, що є недостатнім для забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.

Питома вага оборотного капіталу підприємства суттєво виросла у 2022 році (приріст становить 42 пункти) і практично не змінилась протягом останніх років. На кінець 2023 року цей показник становив 54%. Таким чином, структуру активів підприємства можна назвати «легкою».

Питома вага виробничих запасів у поточних активах станом на кінець 2023 року фіксується на рівні 26%, що є нормальним для виробничого підприємства зі стандартизованою продукцією і відносно сталою технологією виробництва, до яких відноситься ТОВ «Бердичівський хлібозавод».

Отже, можна констатувати проблеми підприємства у площині ліквідності та платоспроможності, які з року у рік загострюються. Дослідимо показники фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість є ключовим показником успішності бізнесу і є основою для прийняття рішень щодо розвитку та вдосконалення бізнесу. Вона також важлива для економічних партнерів, які мають справу з конкретною компанією. Тому забезпечення фінансової стійкості є ключовим завданням для фінансових служб і менеджменту компанії та умовою її успішної внутрішньої і зовнішньої взаємодії.

Розрахунки, наведені у таблиці 2.4 показують суттєве скорочення питомої ваги власних коштів (власного капіталу) у пасивах підприємства. Більше того, у 2023 році внаслідок наявності достатньо великого нерозподіленого збитку власний капітал підприємства взагалі набув від'ємного значення.

Таблиця 2.4

Показник фінансової стійкості (у динаміці) ТОВ «Бердичівський хлібозавод»,
2021-2023 рр.

Показники	Методика розрахунку Ф№1	Нормативне значення	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
						2022 від 2021	2023 від 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Коефіцієнт концентрацій власного капіталу	ряд1495 / ряд1300	>0,5	0,165	0,19	-0,09	+0,025	-0,28
2. Коефіцієнт фінансової залежності	ряд1300 / ряд1495	< 2	6,06	5,36	- 11,56	-0,7	-16,92
3. Коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу	ряд1195-ряд1695 / ряд1495	0,4-0,6	-1,55	-1,78	3,48	-0,23	+5,26
4. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	ряд1595+ряд1695 / ряд1300	<0,5	0,84	0,813	1,09	-0,027	+0,277
5. Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	ряд1595 / ряд1095	-	0,184	0,03	0,53	-0,154	+05
6. Коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів	ряд1595 / ряд1595+ряд1495	-	0,365	0,07	1,55	-0,295	+1,48
7. Коефіцієнт структури залученого капіталу	ряд1595 / ряд1595+ряд1695	-	0,113	0,02	0,22	-0,093	+0,2
8. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	ряд1595+ряд1695 / ряд1495	<1,0	5,06	4,36	-12,6	-0,7	-16,96

Тому це значення коефіцієнта концентрації власного капіталу на кінець 2023 року від'ємне і становить -0,09. Відповідно зростає коефіцієнт концентрації залученого капіталу. У 2023 році цей показник перевищив одиницю і дорівнював 1,09, що є катастрофічним з точки зору структури капіталу.

Структура боргового капіталу суттєво змінилася у 2021-2023 роках. На кінець 2023 року 22% позикового капіталу склали довгострокові зобов'язання та гарантії, у 2022 році частка довгострокових зобов'язань у позиковому капіталі становила усього 2%.

Таблиця 2.5

Динаміка показників ділової активності ТОВ «Бердичівський хлібозавод»,
2021-2023 рр.

Показники	Методика розрахунку	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
					2022 від 2021	2023 від 2022
1. Виручка (чистий дохід) від реалізації продукції, тис. грн.	Ф№2 ряд.2000	63621	58428	55688	-5193	-2740
2. Фондовіддача, тис. грн.	ряд2000ф№2 / ряд1011ф№1	1,55	1,37	1,3	-0,18	-0,07
3. Оборотність коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості), раз	ряд2000ф№2 / ряд1125+ряд1130+ряд1135+ряд1140+ряд1145+ряд1155ф№1	11,8	10,6	13,3	-1,2	+2,7
4. Оборотність коштів в розрахунках (в днях)	360 / показник 3	31	34	27	+3	-7
5. Оборотність виробничих запасів (кількість обертів)	ряд2050ф№2 / ряд1101ф№1	12,5	13,1	11,7	+0,6	-1,4
6. Оборотність запасів (в днях)	360 / показник 5	29	28	31	-1	+3
7. Тривалість операційного циклу, днів	показник 4 + показник 6	60	62	58	+2	-4
8. Оборотність власного капіталу	ряд2000ф№2 / ряд1495ф№1	14,1	8,6	27,8	-5,5	+19,2
9. Оборотність капіталу	ряд2000ф№2 / ряд1300ф№1	1,6	1,54	1,5	-0,06	-0,04

Таким чином, ТОВ "Бердичівський хлібозавод" є фінансово нестійким, ступінь залежності від позикового капіталу є надзвичайно високим.

У світовій практиці ведення бізнесу поняття ділової активності пов'язане з поняттям інвестиційної привабливості компанії. Проаналізуємо результати діяльності компанії (табл. 2.5). З метою точного відображення фінансового стану підприємства шляхом розрахунку коефіцієнтів, які одночасно включають дані форм 1 і 2, дані форми 1 "Баланс" розраховуються як середньорічні.

Аналіз показників діяльності компанії дозволяє зробити наступні висновки: чистий дохід за аналізований період має негативну динаміку та постійно зменшується.

У 2021-2023 роках спостерігається зниження коефіцієнта фондівіддачі, що вказує на погіршення ефективності використання основних засобів підприємства. Водночас у 2023 році відбулося покращення оборотності коштів у розрахунках, що свідчить про підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. Це підтверджується скороченням періоду одного обороту дебіторської заборгованості з 34 днів у 2022 році до 27 днів у 2023 році.

Оборотність виробничих запасів незважаючи на несуттєве зменшення залишалася відносно стабільною протягом усього звітного періоду, що пов'язано зі специфікою виробничого циклу та продукції ТОВ "Бердичівський хлібозавод". Так, тривалість обороту 1 запасу у 2021-2023 роках становить від 29 до 31 днів.

Хорошим знаком для компанії є скорочення операційного циклу з 62 днів у 2022 р. до 58 днів у 2023 р. Ці позитивні зміни в основному пов'язані зі скороченням часу обороту дебіторської заборгованості, що є дуже важливим в умовах інфляції.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

3.1. Впровадження організаційних заходів по удосконаленню управління платоспроможністю ТОВ «Бердичівський хлібо завод»

Для ефективного управління платоспроможністю ТОВ «Бердичівський хлібо завод» необхідно вирішувати не лише поточні тактичні завдання, але й розробляти стратегічні напрями, спрямовані на підтримку фінансової стійкості підприємства у довгостроковій перспективі. Забезпечення платоспроможності у тривалому періоді вимагає формування системи стратегічних заходів, що узгоджуються із загальною стратегією виробничо-господарської діяльності. Таким чином, серед існуючих стратегій, широко застосовуваних у практиці підприємств, необхідно обирати ті, що найбільш ефективно відповідають потребам підприємства у забезпеченні його довгострокової фінансової стабільності.

Менеджери ТОВ «Бердичівський хлібо завод» при розробці стратегії діяльності мають врахувати та оцінити ключові аспекти майбутнього функціонування на ринку. Серед них – аналіз потенційних можливостей підприємства, що включає виявлення резервів для зниження змінних і постійних витрат. Також важливо враховувати ризики, пов'язані з впровадженням нововведень, які можуть спричинити недоотримання очікуваного прибутку чи появу незапланованих витрат, і провести ґрунтовну оцінку можливих ризиків у довгостроковій перспективі. Необхідно передбачити зміни у конкурентів, адже їхня діяльність впливає на ринкову частку підприємства. Крім того, слід врахувати зростання вимог споживачів до продукції, оскільки саме вони визначають напрями розвитку підприємства і задають стратегічний вектор, формуючи попит на продукцію із певними характеристиками.

Необхідність впровадження нових розробок передбачає інвестиції в створення більш прогресивних технологічних рішень та придбання сучасної продуктивної техніки. Це дозволить знизити витрати виробництва і зміцнити конкурентні позиції підприємства на ринку. Важливим аспектом є підвищення кваліфікації співробітників через реалізацію програм перепідготовки та

професійного розвитку. Це сприятиме зростанню продуктивності праці, мотивації персоналу та впровадженню інновацій, що забезпечить переваги у виробничих, реалізаційних, фінансово-економічних процесах і ділових зв'язках.

Таким чином, стратегічні напрями відрізняються від тактичних, які фокусуються на максимізації прибутків у короткостроковій перспективі через скорочення витрат, включаючи рекламні кампанії, наукові розробки, інвестиції та інші видатки. Стратегічні ж заходи орієнтовані на довгострокове зростання вартості підприємства, його ринкової частки, впровадження інновацій і реалізацію інвестиційних програм, що забезпечать очікуваний ефект лише у тривалій перспективі [5].

Вибір джерел фінансування стратегій розвитку з мінімальними витратами та вигідними умовами залучення дає змогу підприємству скоротити фінансові витрати й отримати максимальний ефект від впровадження стратегічних рішень.

Це, у свою чергу, позитивно вплине на покращення платоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

Реалізація заходів, спрямованих на збільшення масштабів діяльності та освоєння нових ринків збуту продукції, повинна відповідати функціональним стратегіям фінансово-господарської діяльності. Впровадження цих заходів у практику дозволить досягти беззбитковості, фінансової незалежності та формування стабільних грошових потоків, достатніх для своєчасних розрахунків із кредиторами. Це сприятиме загальному зростанню вартості підприємства.

Крім того, підприємство має зосередитися на отриманні маркетингових переваг у виробництві та реалізації продукції. Зокрема, необхідно забезпечити випуск конкурентоспроможної продукції з заздалегідь визначеними техніко-економічними характеристиками, які відповідають попиту, що гарантуватиме стабільність збуту.

До основних завдань маркетингової діяльності підприємства належать визначення критичного обсягу виробництва продукції, вибір цільового ринку та

кінцевого споживача. Це передбачає аналіз місткості, стабільності та масштабів ринку, а також перспективної ринкової потреби у продукції.

Для досягнення довгострокової платоспроможності важливо мінімізувати ризики, які можуть призвести до втрати здатності здійснювати розрахункові операції через недоотримання доходів або виникнення додаткових витрат.

ТОВ «Бердичівський хлібозавод» необхідно враховувати ризики за кожним видом діяльності. У фінансовій діяльності слід зосередитися на нейтралізації інфляційних, валютних ризиків та ризиків втрати фінансової стійкості, які впливають на структуру і розмір капіталу. В інвестиційній діяльності важливо управляти процентними, кредитними ризиками, а також ризиками, пов'язаними з капітальними інвестиціями у технічне переоснащення та реінвестиціями, щоб уникнути втрати вкладених коштів чи недоотримання очікуваних доходів. В операційній діяльності необхідно мінімізувати ризики зростання собівартості, втрат робочого часу, зниження ціни на продукцію, а також транспортні та комерційні ризики, які можуть порушувати графіки збуту та ускладнювати виробничий процес.

У процесі реалізації стратегій розвитку можуть виникати ризики, пов'язані з управлінням фінансово-господарською діяльністю, зокрема на етапах коригування прийнятих рішень та вибору оптимальних завдань. Для удосконалення управління платоспроможністю підприємства пропонується дотримуватися визначеної послідовності реалізації управлінських рішень (див. Додаток А).

Ліквідність та платоспроможність підприємства визначаються наявністю достатніх грошових коштів або їх еквівалентів і здатністю своєчасно виконувати зобов'язання. Ці показники залежатимуть від забезпечення ліквідності активів, тобто їх здатності швидко, в необхідному обсязі і з мінімальними витратами конвертуватися у грошові кошти.

За умови наявності достатніх ліквідних активів підприємство може уникнути проблем із забезпеченням функціональних складових свого потенціалу. Водночас, якщо підприємство не здатне виконувати свої зобов'язання, це

негативно впливає не лише на його платоспроможність, але й на можливість реалізації стратегії розвитку сукупного потенціалу.

Отже, необхідно забезпечити ризикозахищеність підприємства, що передбачає збереження цілісності його внутрішньої системи та стабільності ключових напрямів діяльності, таких як виробнича, збутова, фінансово-економічна й інвестиційна, відповідно до прийнятих стратегічних орієнтирів.

Ризикозахищеність у фінансовій сфері полягає в ефективному управлінні ризиками, зокрема ризиком втрати фінансової стійкості, яка є основою забезпечення постійної платоспроможності підприємства. Водночас варто враховувати, що всі вкладення ресурсів у діяльність підприємства повинні сприяти отриманню прибутку та забезпечувати його фінансову незалежність у довгостроковій перспективі.

3.2. Оптимізація активів ТОВ «Бердичівський хлібозавод» в системі удосконалення платоспроможністю підприємства

Одним із ключових завдань вдосконалення управління ліквідністю та підвищення платоспроможності підприємства є визначення ймовірності виникнення банкрутства. Для цього використовуються як формальні, так і неформальні критерії, за якими підприємство може бути визнане неспроможним.

Аналізуючи типові проблеми фінансово-виробничої діяльності ТОВ «Бердичівський хлібозавод», можна запропонувати такі шляхи вирішення: збільшення обсягів надаваних послуг, оптимізація витрат, залучення нових клієнтів, використання методу «спонтанного фінансування» через підвищення оборотності обігових коштів, ліквідація кредиторської заборгованості та скорочення дебіторської заборгованості.

Особливу увагу необхідно приділити заходам, спрямованим на недопущення простроченої кредиторської заборгованості, яка призводить до штрафних санкцій і погіршення фінансового стану підприємства. Виходячи з цього, можна розробити

схему дій для підвищення платоспроможності підприємства в короткостроковій перспективі.

Підвищення платоспроможності ТОВ «Бердичівський хлібозавод» є важливим напрямом перспективного розвитку, оскільки відіграє ключову роль у оцінці фінансового стану, ефективності розподілу ресурсів та управлінні фінансовими ризиками. Це сприяє своєчасному виявленню проблем і пошуку раціональних рішень для їхнього усунення, що, у свою чергу, забезпечує стабільність і розвиток підприємства в майбутньому.

У рамках управління ліквідними активами підприємство здійснює операції з керування обіговими коштами та грошовими потоками. Важливо не обмежувати фінансовий менеджмент лише інвестиційною діяльністю, адже він охоплює широкий спектр економічного управління підприємством. У процесі реалізації фінансового менеджменту організується управління фінансовими відносинами та ресурсами підприємства. Основною метою фінансового менеджменту є забезпечення своєчасного управління фінансовими потоками та грошовими операціями, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства.

У процесі управління підприємством визначається мета фінансового менеджменту, обираються відповідні інструменти для впливу на фінансові потоки та відносини. Завдяки використанню важелів і методів управління реалізується фінансово-господарська діяльність підприємства. Відомо, що платоспроможність організації значною мірою залежить від ефективності управління. Щоб оцінити це твердження, можна звернутися до моделей управління платоспроможністю та аналізу фінансових показників підприємства.

Одним із ключових завдань для покращення фінансового стану є зменшення простроченої кредиторської заборгованості, оскільки її наявність призводить до штрафних санкцій і негативно впливає на фінансову стабільність.

Забезпечення гарантованої платоспроможності ТОВ «Бердичівський хлібозавод» нерідко супроводжується накопиченням значного резерву ліквідних коштів. Це, своєю чергою, уповільнює оборотність капіталу та знижує

потенційний дохід від альтернативних джерел інвестування. Для розв'язання проблеми недостатньої ліквідності доцільно збільшити частку ліквідних активів у структурі активів підприємства, де основну роль відіграють грошові кошти [35].

Аналізуючи основні проблеми фінансово-виробничої діяльності ТОВ «Бердичівський хлібозавод», можна запропонувати такі рішення, як збільшення обсягів виробництва продукції чи наданих послуг, а також оптимізація окремих статей витрат. Для оцінки фінансового стану підприємства та визначення ознак неплатоспроможності слід використовувати дані фінансової звітності й розраховувати відповідні коефіцієнти.

Для того, щоб визначити, ознаки якої неплатоспроможності характеризують фінансовий стан підприємства, за допомогою фінансової звітності необхідно розраховувати наступні показники [17]:

Показник абсолютної платоспроможності:

$$Pa = \text{Грошові кошти} / \text{Поточні пасиви} \quad (3.1)$$

Характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість, оптимальне значення має бути 0,2-0,35.

Коефіцієнт забезпечення власними коштами характеризує наявність власних обігових коштів підприємства, які необхідні для його фінансової стійкості:

$$Kзвк = \text{Власні обігові кошти} / \text{Оборотні активи} \quad (3.2)$$

Нормативне значення коефіцієнта забезпечення, дорівнює 0,1. Збільшення: мінімальне значення 0,1, зменшення показника призводить до визнання структури незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним.

Цей показник характеризує наявність власних обігових коштів, необхідних для фінансової стійкості підприємства. Його нормативне значення дорівнює 0,1. Якщо значення коефіцієнта зменшується нижче цього рівня, структура фінансів визнається незадовільною, а підприємство вважається неплатоспроможним.

Дотримання оптимальних значень цих показників є важливим для підтримання фінансової стійкості та забезпечення платоспроможності підприємства.

Зростання коефіцієнта свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт покриття характеризує достатність обігових коштів підприємства для погашення своїх боргів:

$$K_n = \text{Поточні активи} / \text{Поточні пасиви} \quad (3.3)$$

Нормативне значення коефіцієнта покриття, дорівнює 1,5.

Характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів ТОВ «Бердичівський хлібозавод», протягом року, нормативний напрямок позитивних змін прямує до збільшення; критичне значення $K_{л.п.}=1$; при $K_{л.п.} < 1$ підприємство має неліквідний баланс. Якщо $k_{л.п.}=1-0,5$, підприємство своєчасно ліквідує борги.

Коефіцієнт швидкої платоспроможності (ліквідності) характеризує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів:

$$K_{шл} = (\text{Поточні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні пасиви} \quad (3.4)$$

Збільшення має бути $K_{л.ш.} > 1$, в міжнародній практиці $K_{л.ш.}$ оптимальне значення 0.7-0,8.

На підвищення показників ліквідності та платоспроможності підприємства впливають результати його операційної, фінансової й інвестиційної діяльності, а також раціональна організація використання фінансових ресурсів. У сучасних умовах ринкової економіки важливо не лише оцінювати активи та пасиви балансу, але й проводити глибокий щоденний аналіз стану і використання фінансових ресурсів. При детермінованому аналізі та оцінюванні коефіцієнтів ліквідності слід звертати увагу на взаємозв'язок між факторами, які впливають на ці показники.

Для вдосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю ТОВ «Бердичівський хлібозавод» доцільно застосовувати такі заходи: оптимізацію структури ліквідних активів, скорочення витрат на адміністративну діяльність, ефективніше використання позикового капіталу, оптимізацію дебіторської заборгованості, а також удосконалення технологій виробництва й організації праці.

Щоб глибше зрозуміти вплив різних факторів на платоспроможність і ліквідність, необхідно проаналізувати їхній напрям і силу впливу на діяльність досліджуваного підприємства. Це дозволить визначити ефективні підходи до покращення фінансового стану підприємства (таблиця 3.1).

Використовуючи розраховані дані таблиці 3.1 побудуємо рівняння багатofакторної залежності платоспроможності за середнім коефіцієнтом ліквідності активів підприємства для погашення боргових зобов'язань (Y) у ТОВ «Бердичівський хлібо завод»:

$$Y_a = 0,76 * X1 + 0,68 * X2 + 0,53 * X3 = 1170850,072 \quad (3.5)$$

Багатofакторне рівняння платоспроможності при забезпеченості підприємства власними ресурсами для погашення боргових зобов'язань в ТОВ «Бердичівський хлібо завод», матиме наступний вигляд:

$$Y_n = 0,84 * X1 + 0,79 * X2 + 0,71 * X3 = 1431739,594 \quad (3.6)$$

Дослідження показало, що для відновлення платоспроможності та погашення боргових зобов'язань ТОВ «Бердичівський хлібо завод» у період 2021–2023 років необхідна сума грошових коштів склала 1170850,072 тис. грн, тоді як для погашення цих зобов'язань підприємство може використати 1431739,594 тис. грн власних ресурсів.

Таблиця 3.1

Фактори, що впливають на підвищення платоспроможності і ліквідності
ТОВ «Бердичівський хлібо завод», 2021-2023 рр.

Прийняте управлінське рішення	Сумарна вартість активів підприємства	Середній коефіцієнт ліквідності активів підприємства для погашення боргових зобов'язань	Забезпеченість підприємства власними ресурсами для погашення боргових зобов'язань
Збільшення виробничої потужності на 10% (2021 рік) X1	443218 тис грн. (2021 рік)	76%	84%
Збільшення частки засобів, здійснених в інвестиційні проекти (2022 рік) X2	478031 тис грн. (2022 рік)	68%	79%

Використання до 20% від обсягу чистого прибутку на модернізацію виробництва із залученням засобів місцевого бюджету (2023 рік) ХЗ	Значення Y	960270,4 тис грн. (2023 рік)	53%	71%
		Y	1170850,072	1431739,594

Протягом аналізованого періоду на коефіцієнт абсолютної ліквідності негативно впливало зменшення дебіторської заборгованості та збільшення поточних зобов'язань. Однак тенденції змін інших показників складно визначити через їх нерівномірність.

Застосування факторного аналізу ліквідності в систему управління підприємства дозволяє детальніше оцінити вплив поточних активів і зобов'язань на коефіцієнт абсолютної ліквідності. Це, у свою чергу, дає змогу виявити ключові проблеми та визначити напрями вдосконалення фінансового управління для підвищення рівня ліквідності підприємства [20].

Економетрична модель, що враховує вплив окремих факторів на коефіцієнт абсолютної ліквідності, відображає взаємозв'язок між поточними активами та зобов'язаннями підприємства і його фінансовою стійкістю. Однак її можна застосовувати для комплексного аналізу ліквідності та фінансової стабільності лише за умови подальшого вдосконалення.

Для аналізу залежності коефіцієнта загальної платоспроможності (покриття) від вартості активів підприємства було створено лінійний та параболічний тренд за допомогою програми Microsoft Excel.

Побудувати рівняння лінійної регресії можна таким чином:

$$Y = a + bx \quad (3.7)$$

Оскільки в лінійному рівнянні b – коефіцієнт регресії вказує на скільки одиниць в середньому зміниться y зі змінною x на певну одиницю, яка має одиницю виміру результативної ознаки, визначимо параметри методом найменших квадратів, згідно з яким сума квадратів відхилень емпіричних значень y від теоретичних Y мінімальна:

$$\sum(\hat{y} - Y)^2 \rightarrow \min \quad (3.8)$$

Таким чином, відповідно до умови мінімізації параметри обчислимо на основі системи нормальних рівнянь:

$$\sum y = na + b \sum x \quad (3.9)$$

$$\text{Звідси: } \sum xy = a \sum x + b \sum x^2 \quad (3.10)$$

$$b = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - \sum x \sum x} \quad (3.11)$$

$$a = \bar{y} - b \bar{x} \quad (3.12)$$

Коефіцієнт регресії у невеликих за обсягом сукупностях схильний до випадкових коливань, тому здійснимо перевірку його істотності за допомогою *t*-критерію (Стьюдента):

$$t = \frac{b}{\mu_b} \quad (3.13)$$

де b – коефіцієнт регресії, μ_b – власне стандартна похибка, що розраховується за формулою:

$$\mu_b = \frac{s}{n} \quad (3.14)$$

Де відповідно залишкова та факторна дисперсії, n – обсяг сукупності.

Таблиця 3.2

Кореляційна залежність коефіцієнту загальної платоспроможності та коефіцієнту ліквідності коштів у розрахунках у ТОВ «Бердичівський хлібозавод»

Роки	Вихідні дані		Розрахункові елементи						
	Коеф. загальної платоспроможн.	Коеф. абсол. ліквідності	X-Хср	Y-Уср	(X-Хср)* *(Y-Уср)	(X-Хср) ²	(Y-Уср) ²	X ²	X*Y
2018	7,902	0,017	0,01	3,60	0,03524	0,00010	12,92978	0,00029	0,13433
2019	3,557	0,008	0,00	-0,75	-0,00060	0,00000	0,56130	0,00006	0,02846
2020	3,795	0,007	0,00	-0,51	0,00010	0,00000	0,26133	0,00005	0,02657
2021	3,428	0,003	0,00	-0,88	0,00369	0,00002	0,77124	0,00001	0,01028
2022	2,849	0,001	-0,01	-1,46	0,00903	0,00004	2,12343	0,00000	0,00285
2023	7,902	0,017	0,01	X	0,00	0,00	1,66	0,00	0,02

Цільова функція економічного моделювання коефіцієнту абсолютної ліквідності (платоспроможності) має наступний вигляд:

$$K_{ал} \geq 0,2-0,35 \rightarrow \max, \quad (3.15)$$

В результаті проведеного кореляційно-регресійного аналізу коефіцієнту абсолютної ліквідності (платоспроможності) ТОВ «Бердичівський хлібозавод», отримане лінійне рівняння $y = -0,0037x + 0,0183$ та коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8959$ і за параболічним трендом $y = 0,0008x^2 - 0,0084x + 0,0238$, при якому $R^2 = 0,9525$ вказує на високу залежність досліджуваних елементів.

Отже, протягом аналізованого періоду спостерігається позитивний вплив на значення коефіцієнту абсолютної ліквідності здійснило: збільшення величини грошових коштів та їх еквівалентів; зменшення величини поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом та інших поточних зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Дослідження показали, що на ліквідність і платоспроможність підприємства впливає низка факторів, серед яких: розмір і напрямки діяльності підприємства, умови розрахунків із дебіторами та кредиторами, обсяг і вартість запасів, стан дебіторської заборгованості, наявність виробничого та ресурсного потенціалу для інвестицій, фінансування за рахунок майбутніх грошових потоків, а також сезонність виробництва, що особливо актуально для сільськогосподарських підприємств.

Аналіз динаміки показників ліквідності та платоспроможності свідчить, що рівень абсолютної ліквідності підприємства в останні роки значно нижчий за рекомендований. Наприклад, у 2023 році грошові кошти та їх еквіваленти становили лише 2% від суми поточних зобов'язань, що є критично низьким рівнем. У разі виникнення необхідності термінового погашення зобов'язань ТОВ «Бердичівський хлібозавод» не зможе виконати свої фінансові зобов'язання.

Індекс термінової ліквідності є важливим показником, що дозволяє оцінити здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання в умовах критичної ситуації.

Індекс поточної ліквідності демонструє негативну динаміку протягом аналізованого періоду, залишаючись стабільно нижчим за нормативний мінімум.

Станом на кінець 2023 року на кожен гривню поточних зобов'язань припадало лише 0,64 грн поточних активів, що свідчить про недостатній рівень для забезпечення нормального фінансового стану підприємства.

Щодо питомої ваги виробничих запасів у структурі поточних активів, на кінець 2023 року вона складала 26%. Це є прийнятним рівнем для виробничого підприємства, яке випускає стандартизовану продукцію із відносно стабільною технологією, такою як у ТОВ «Бердичівський хлібозавод».

Таким чином, можна зробити висновок про наявність серйозних проблем з ліквідністю та платоспроможністю підприємства, які з кожним роком стають більш вираженими.

Аналіз фінансового стану ТОВ «Бердичівський хлібо завод» виявив значне скорочення питомої ваги власного капіталу в пасивах підприємства. У 2023 році, через накопичений нерозподілений збиток, власний капітал набув від'ємного значення, що призвело до негативного коефіцієнта концентрації власного капіталу (-0,09). Водночас коефіцієнт концентрації залученого капіталу зріс до 1,09, що свідчить про критичну залежність від позикових коштів і вказує на катастрофічну ситуацію з точки зору структури капіталу.

У структурі боргового капіталу також відбулися суттєві зміни. Частка довгострокових зобов'язань у позиковому капіталі зросла з 2% у 2022 році до 22% у 2023 році, що відображає зміну пріоритетів у фінансуванні та зростання фінансового навантаження на підприємство.

Таким чином, ТОВ «Бердичівський хлібо завод» характеризується високим рівнем фінансової нестабільності та значною залежністю від позикового капіталу.

Для вирішення цих проблем запропоновано вдосконалити методичні підходи до управління ліквідністю та підвищення платоспроможності підприємства. Зокрема, рекомендовано застосовувати імітаційну модель руху грошових коштів, що дозволить більш точно оцінювати платоспроможність і приймати обґрунтовані рішення щодо реорганізації боргових зобов'язань. Це сприятиме оптимізації фінансових важелів та забезпеченню стабільності в довгостроковій перспективі.

Аналіз фінансового стану ТОВ «Бердичівський хлібо завод» показав значне зменшення частки власного капіталу в загальній структурі пасивів. У 2023 році, через накопичення значного нерозподіленого збитку, власний капітал став від'ємним, що спричинило негативне значення коефіцієнта концентрації власного капіталу (-0,09). Водночас коефіцієнт концентрації залученого капіталу зріс до 1,09, що свідчить про критичну залежність підприємства від позикових ресурсів і створює загрозову ситуацію для фінансової стійкості.

Структура боргового капіталу також зазнала значних змін. Частка довгострокових зобов'язань у загальному обсязі позикового капіталу збільшилася

з 2% у 2022 році до 22% у 2023 році, що свідчить про зміну стратегії фінансування та підвищення боргового навантаження на підприємство.

Отже, ТОВ «Бердичівський хлібозавод» перебуває у стані високої фінансової нестабільності, а його залежність від позикового капіталу є надмірною.

Для подолання цих проблем запропоновано вдосконалити методичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю. Зокрема, рекомендовано використовувати імітаційну модель управління грошовими потоками, яка допоможе детальніше оцінювати платоспроможність і приймати обґрунтовані рішення щодо реструктуризації боргових зобов'язань. Це сприятиме ефективнішому використанню фінансових важелів і забезпеченню довгострокової стабільності підприємства.

Раціональне управління структурою фінансування передбачає забезпечення достатнього обсягу власного капіталу для зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це сприяє зниженню боргового навантаження та підвищенню фінансової стабільності. Доцільно також розглянути альтернативні варіанти фінансування, зокрема факторинг чи лізинг, які дозволяють зменшити фінансові ризики та забезпечити гнучкість у використанні ресурсів.

Оптимізація умов розрахунків із постачальниками є важливим елементом управління фінансами. Це включає мінімізацію відтоку коштів без шкоди для ділових відносин. Доцільно використовувати знижки за дострокову оплату або, за потреби, кредитні лінії для відтермінування платежів, зберігаючи платоспроможність підприємства.

Регулярний моніторинг таких показників, як коефіцієнти ліквідності, оборотності активів, рівень заборгованості, дозволяє вчасно виявляти проблеми.

Використання сучасних моделей прогнозування фінансової стійкості, наприклад, Altman Z-score або Taffler, забезпечує точну оцінку ризиків неплатоспроможності й сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Застосування сучасних фінансових інструментів, таких як хеджування, сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних із коливаннями валютних курсів чи змін

відсоткових ставок. Це дозволяє підприємству уникати непередбачуваних втрат.

Також важливо розробляти та впроваджувати програми управління ризиками, які допомагають ідентифікувати, оцінювати та мінімізувати можливі фінансові труднощі.

Ефективна система оперативного та стратегічного планування є ключовим інструментом для адаптації підприємства до змін ринкового середовища. Вона забезпечує прогнозування розвитку подій, контроль виконання бюджетів і своєчасне коригування дій відповідно до нових умов, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність і стійкість підприємства.